

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. Економіка будь-якого суспільства представлена сукупністю різних видів діяльності, спрямованої на створення та забезпечення споживача матеріальними благами з метою отримання прибутку. Одним з основних видів людської діяльності в ринковій економіці є бізнес. Завдяки бізнесу – малому, середньому, великому – відбувається розвиток країни за усіма напрямками народного господарства: розвивається національна економіка, наука, виробництво, зростають соціальні стандарти, добробут населення, розвивається культура і мистецтво. Етика в сучасному підприємницькому бізнесі є його досить важливою складовою. Адаже сучасна підприємницька діяльність може ефективно здійснюватись і розвиватись за умов належного дотримання вимог не тільки економічного і соціально-духовного та політичного характеру, а й не менш важливої складової у досягненні бажаного успіху це дотримання елементів морально-етичного і духовного характеру. Дану проблему, що стосується моралі та етичності в бізнесовій діяльності допоможе вирішити така наукова дисципліна як етика бізнесу, що вивчає застосування етичних принципів у ділових ситуаціях, аналізує моральні відносини в бізнесі в контексті загальної етичної теорії. Також представляє собою інструмент аналізу і вирішення проблем, які виникають перед людиною, що займається бізнесом. Сьогодні етика бізнесу є частиною прикладної етики (біоетики, екологічної етики тощо), однією з найбільш молодих наук, яка дуже стрімко розвивається. Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі можна зустріти багато праць, які присвячені створенню бізнесу в Україні та світі, досліджено корпоративну та організаційну культуру ведення ділових переговорів. Розглядалися організація та ведення підприємницької діяльності та приватного бізнесу. Питання, що пов'язані з дослідженням оцінки етики бізнесу висвітлені у працях таких авторів як Т.М.Герет, Лора Неш, Р.Д.Клоноскі, Т.К.Чмут, Г.Л.Чайка, Н.П.Статінова, В. Баранівський, О. Виходець, В. Демчак, В. Колот, О. Міхєєва, М.Савенкова, В. Світлична, Т. Скворцова, З. Скринник, Т. Смовженко та ін. Однак, слід зазначити, що досі недостатньо вивчений єдиний погляд щодо етики бізнесу, і зокрема вивчення етичних засад діяльності людини в бізнесі.

На сьогодні науковці так і не дійшли єдиної думки щодо визначення етики бізнесу. Одні автори стверджують, що це сукупність моральних норм, правил та уявлень, які регулюють ставлення, поведінку і взаємовідносини людей в процесі їх виробничої діяльності [1, с.23-25]. На думку інших авторів (Герет Т.М., Клоноскі Р.Дж.), етика бізнесу розглядає насамперед взаємозв'язок цілей і засобів бізнесу та специфічно людських цілей. А американська дослідниця Лора Неш розглядає етику бізнесу як один з різновидів професійної етики і пропонує таке визначення: це наука, що вивчає відповідність моральних норм людини діяльності та цілям ділової організації. Метою статті є розкриття значення етики бізнесу, його сутності та ролі. Система загалом – етичних норм, правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх взаємодії та спілкування, це етика бізнесу. Вона виявляється на так званих мікрорівнях – відносини в організаціях, та макрорівнях – відносини між суб'єктами підприємницької діяльності. Етика бізнесу встановлює врегулювання відносин між підприємцями, менеджерами, бізнесменами, та їх партнерами, клієнтами, працівниками, конкурентами та інше. За допомогою ділової етики відбувається регулювання відносин між суб'єктами ринку при дотриманні договірних зобов'язань та дотримування права. Це стосується контрактних зобов'язань, покриття збитків при заподіянні шкоди, дотримування правил та норм при використанні торгових марок, реклами, захисті торгової та промислової власності, а також під час домовленостей щодо спільної підприємницької діяльності. Також буває, що окремі норми ділової етики входять до умов окремих ділових договорів, такі наприклад як сумлінне виконання, розумні дії, дотримання зобов'язань тощо. Одна з найважливіших моральних норм, якою повинен керуватися бізнес є законність всіх ділових підприємств. Без поваги до закону в будь-якій розвинутій державі бізнес не може існувати. З іншого боку, держава повинна підтримувати та стимулювати вдосконалення морально етичних норм бізнесу, що включає в себе культуру ділових відносин, чесність, сумлінність тощо. Ділова етика регулює відносини між бізнесом і споживачем, які у правовій державі повинні відповідати принципам чесності, а також сумлінності по відношенню до вимог та бажань споживача. Це стосується в першу чергу до реклами, яка повинна бути чесною, достовірною та корисною до споживача. А також щодо вимог споживача для покращення асортименту, послуг, доступність та прозорість характеристик того чи іншого товару чи послуги тощо. Також норми ділової етики повинні сприяти дотриманню суб'єктом підприємницької діяльності технічних норм, гостей, стандартів якості продукції та послуг. Щодо керівництва, то завдяки моральних принципів воно повинно своїми рішеннями і діями сприяти підвищенню рівня життя як споживача, так і своїх підлеглих. Також це стосується і партнерських відносин, які повинні базуватися на порядності, прозорості умов, та відповідальності за всі умови домовленостей. Поняття етики бізнесу, та її функціонування тісно пов'язано з філософським питанням сумісності бізнесу і моралі. Оскільки сучасне суспільство підпорядковано ринковим відносинам, нормальною суспільною поведінкою є ринкова поведінка, а неринкова поведінка вважається не правильною. Однак існує багато суперечливого у відношеннях бізнесу і моралі, тому у цієї сфері життєдіяльності існує специфічна мораль, вивченням якої займається саме етика бізнесу. Перший принцип, на якому ґрунтується етика бізнесу є принцип економічної доцільності. Другий принцип етики бізнесу – це ситуативність. Індивідуальна відповідальність – це третій принцип. Можна ще розглянути економічну етику, як таку, що має відношення до етики бізнесу в цілому. Отже сукупність норм поведінки підприємця, що пред'являються товариством до його характеру спілкування між учасниками бізнесу до стилю роботи. Також дані про морально-етичні поняття, вимоги до стилю роботи, зовнішнього вигляду бізнесмену. Культура ведення перемов, ведення документації, використання етичних методів конкуренції. Також в поняття ділової етики входить діловий етикет, який включає норми що регулюють манеру спілкування між партнерами по бізнесу, імідж бізнесмена, та стиль ведіння ділових справ. Наведемо основні принципи поведінки бізнесмену, положення етичного кодексу: Підприємець повинен бути переконаний у корисності своєї праці, але не тільки для себе, а і для оточуючих.

1. Повинен усвідомлювати здатність і бажання оточуючих його людей до праці.
2. Розцінювати свою діяльність як не просто бізнес, а привабливу творчу діяльність.
3. Конкуренція і співробітництво для бізнесмена невід'ємні аспекти діяльності.
4. Поважати будь-яку власність.
5. У підприємця в поязі компетентність, закони і професіоналізм.
6. Цінувати освіту, науку і техніку.

Висновки. Підприємництво сьогодні представляє собою окремий вид бізнесу і тому потребує якраз застосування самих досконалих і перевірених практикою норм етичності. Тобто підприємництво є елементом бізнесу і водночас має самостійне значення як підприємницький бізнес. Основний його суб'єкт – підприємець, який здійснює цей вид бізнесу. Він вкладає гроші в справу, яку організовує, бере на себе особистий ризик.

Список використаних джерел

1. Статінова Н. П. Етика бізнесу : навч. посібник / Н. П. Статінова, С. Г. Радченко. К. : КНТЕУ, 2001. 280 с.
2. Тимошенко Н. Л. Корпоративна культура : діловий етикет : навч. посібник / Тимошенко Н. Л. К.: Знання, 2006. 391 с.
3. Хажински А. Гуру менеджмента. Дорога к успеху / Хажински А. СПб. : Питер, 2001. 460 с.
4. Цимбалюк І.М. Психологія управління : навчальний посібник / Цимбалюк І. М. К. : ВД «2008», 624 с.
5. Цюрупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів : навч. посібник / Цюрупа М. В. К. : Кондор, 2004. 172 с.
6. Чайка Г. Л. Культура ділового спілкування менеджера : навч. посібник / Чайка Г. Л. К.: Знання, 2005. 442 с.
7. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування : навч. посібник / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка. К.: Вікар, 2003. 223 с.